

kern- punten...

negende jaargang, nr. 28, maart 1995

Inhoudsopgave

IN DIT NUMMER:

Redactioneel	pag. 2
Colofon	pag. 2
Van de voorzitter, Agenda	pag. 3
Kerstmarktimpresie	pag. 4
Groentedrogerijen in Noordwijk	pag. 5,6,7
Wandeling door de Kerkstraat	pag. 8,9
Kegelen, clinckerts ende Kerckstraet	pag. 10,11
Kadaster (1)	pag. 12,13
Voorstraatherinneringen	pag. 14
De Lindensnoei	pag. 15
De Duin en Bollenstreek beschreven	pag. 16

"Kernpunten" is een uitgave van de Vereniging
"De Oude Dorpskern" te Noordwijk Binnen.

SECRETARIAAT:
Voorstraat 51
2201 HM Noordwijk

CONTRIBUTIE:
leden binnen de kern min. f.15
leden buiten kern van Noordwijk: min.f.20
Postbank: nr. 13 19 964

REDACTIEADRES:
Voorstraat 51
2201 HM Noordwijk

REDACTIE:
W. Hekkens
F.W. 't Hooft
Tom Verburg

LOSSE NUMMERS:
Zie redactieadres

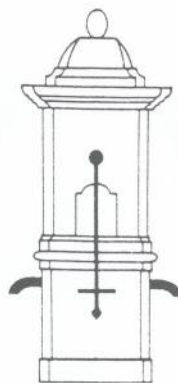
COLOFON:
verenigingslogo: Wil de Mooy
cover: Wim Bom, Oegstgeest
Lay-out: Tom Verburg

BESTUURSSAMENSTELLING:
Voorzitter:G.W. Aten
ViceVz.: E.J. Bonnike
Secr.: F.W. 't Hooft
Penmr.:Mw.C.M.Alders-Verhoeven
Lid: R.J. van Oosten (Verkeer/R.O.)
Lid: D.J. den Haan (Verkeer/R.O.)
Lid: A. Roolfs (Verkeer/R.O.)
Lid: Mevr. A. Hekkens-Klaassen (C&E)
Lid: mevr. B. Filbry
Lid: vacature

DE VERENIGING STELT ZICH TEN DOEL:
"De bevordering en het behoud van de
leefbaarheid op zowel historische als sociale
grondslag in en rondom de oude dorpskern in
Noordwijk Binnen van de gemeente Noordwijk
(.....)
Zij tracht dit doel te bereiken door actieve
samenwerking van bewoners en ondernemers
in dit gebied, in nauw overleg met de overheid,
en door alle middelen, die het doel van dienst
kunnen zijn".

Het initiatief tot de vereniging werd genomen
op 26 oktober 1985; de statuten werden op 14
februari 1986 verleden bij notariskantoor Van
Hoeken en Janbroers.

Overname van artikelen: alleen mogelijk in
overleg met de redactie.

Vereniging "De Oude Dorpskern"

Redactioneel

Bij het schrijven van dit redactionele stukje op de eerste
januari, lag het nieuwe jaar nog bijna smetteloos voor
ons. We keken nog even niet naar de rommel van de
vuurwerkresten. Nu, bij het uitkomen van Kernpunten 28 zijn
er alweer drie maanden verstreken.

De Nieuwjaarsbijeenkomst in Royal bewees weer, dat er een
vaste groep mensen zich daar thuis voelt en er elk jaar weer
even aanwipt om woord en wederwoord te hebben met
gelijkgestemden. Ook de nieuwe "aanwas" liet zich niet
onbetuigd en hun rondje vergezeld van goede
nieuwjaarswensen gleed welkom naar binnen.

Met hetzelfde doel voor ogen, gaan we verder. Het instand
houden van onze mooie kern, het bevorderen van de goede
gang van zaken, het bespreekbaar maken van problemen, het
denken over - en het trachten oplossingen te vinden voor - het
een en ander. De antwoorden op onze gehouden enquête gaf
ons een inzicht in de wensen die er leven.

Ongetwijfeld komen wij daar in de komende Kernpunten nog
op terug.

Wat vindt U in dit nummer van Kernpunten 28 ?

De Kerkstraat krijgt deze keer veel aandacht, in de vorm van
een verhaal over de allereerste bestrating in 1614 en verder met
een geheugentest voor de lezers: "Welke winkels stonden er in
de "Kalverstraat" van Noordwijk Binnen ? Een eerste aanzet
hierover vindt U in dit nummer en wij wachten op Uw
aanvullingen.

Voorts de beloofde reacties betreffende de "Groentedrogerijen"
en we bekijken ook nog even en passant de "Pijpenbuurt".
Tenslotte ziet U een eerste begin van een artikelenserie over
Kadasterperikelen.

Redactie

Van de Voorzitter

 en goed voorwoord, aan het begin van een nieuw jaar, voor welke editie dan ook, is voor degene, die dat schrijven moet altijd een moeilijk epistel, waar hij lang over behoort te broeden.

Het moet namelijk kort, leesbaar en liefst nog zinnig zijn, terwijl de scribent juist van de gelegenheid gebruik wil maken om al hetgene wat zich het afgelopen jaar heeft voorgedaan de revue wil laten passeren.

De trouwe lezer van "Kernpunten" behoort echter reeds op de hoogte te zijn van alle in's en out's, onze Dorpskern aangaande.
Ik kan 't dus nu lekker kort houden !

Negentien-vier-en-negentig was een goed jaar voor onze Vereniging !
Onze ledenvergadering werd goed bezocht en vele nieuwe leden meldden zich aan.

De nieuw gevormde commissies (werkgroepen) werken hard achter de schermen en zullen U binnenkort hun programma's vol met nieuwe plannen en suggesties, aan de hand van de door U ingevulde enquêteformulieren, voorleggen.

De werkgroep Cultuur en Evenementen, onder de bezielende leiding van Anneke Hekkens, heeft dit jaar wederom twee bijzondere hoogtepunten in het 'Noordwijkse' weten te organiseren:

- De eclatante succes-formule Tuinen & Kunst tesamen met de 'Tuinmarkt onder de Linden' in de zomer.
- De steeds interessanter wordende zeer goed bezochte Kerstmarkt.

Beide evenementen zijn niet meer weg te denken in Noordwijk !

Ik wil dan ook, namens het gehele bestuur en ik denk ook wel namens U, een ieder die zich vrijwillig heeft ingezet om deze grootse evenementen tot zo'n Noordwijk's festijn te laten uitgroeien van harte danken voor hun inzet en wij hopen, dat wij op U mogen rekenen in 1995 !

10e ALGEMENE LEDENVERGADERING 1995

Op maandagavond 27 Maart vindt de 10e jaarlijkse
Algemene Leden Vergadering plaats in Hotel Royal,
Voorstraat 76, Noordwijk Binnen. Aanvang 20.00 precies.

Na de pauze om 21.15 uur zal de Heer A.H. Meijer in het kader van de
Jan Klooslezing een historische wandeling maken via videobeelden, oude
tekeningen en foto's. Dit gedeelte van de vergadering is ook toegankelijk
voor belangstellenden, vanaf 21 uur.

G.W.Aten

Kerstmarktimpressies

F.W. 't Hooft

De Kerstmarkt 1994 is weer geschiedenis geworden en dit goede stukje historie is weer bijgeschreven in onze herinnering.

't Begint natuurlijk al lang tevoren met alle voorbereidingen op gebied van persvoorlichting, corresponderen, telefoneren met de standhouders, arrangeren van muziekgroepen, het regelen van de financiële zaken en op de dag zelf hangt veel af van de inzet van de mensen. Diverse vrijwilligers kwamen ons te hulp en wij zijn hier zeer dankbaar voor. Zij zijn onmisbaar op die dag.

Het is een bijzondere belevenis om 's morgens aanwezig te zijn, als op de eerste Kerstmarktdag de grote deur aan de westzijde van de Kerk geopend wordt en de standhouders, die al in grote getale staan te wachten op het kerkplein, naar binnen kunnen gaan met hun nering.

De marktmeester staat hen op te wachten en dirigeert ze naar de kramen, die inmiddels al zijn opgezet door anderen, en dan ontstaat er ineens een heel aparte sfeer, van een groep mensen, die slechts één doel voor ogen hebben. "Halen en brengen" is dan het enige devies. Alle aandacht van deze mensen is gericht op die ene stand, die ingericht moet worden. Ze hebben weinig tijd voor zomaar een praatje, want de auto moet leeg en de stand moet vol. Even hebben ze de oogkleppen op voor hun omgeving.

Pas daarna is er tijd voor koffie en even uitrusten, en dan begint de tweede fase, het aankleden van de kale planken met draperieën, het plaatsgeven van alle zaken, het schikken en uitstellen, het plaatsen en weer verplaatsen, het decoreren en versieren.

Je moet ze dan ook niet te veel storen. Als dat dan gebeurd is en de inwendige kerk een grote gedaantewisseling heeft ondergaan, komt er eindelijk wat rust in de gelederen en er is nu tijd voor praatjes over en weer.

Niet vergeten moet worden, dat de koster van de kerk met zijn hulptroepen, de vorige avond al in touw is geweest om de kerk "markt klaar" te maken. Heel wat stoelen moeten er dan

verplaatst worden en het centrale podium wordt opgebouwd en de volgende dag staat deze groep alweer klaar met koffie en erwtensoep.

Die erwtensoep en ook de glühwein uit onze eigen hoek hielpen menig verkleumde onderkoelde kaartjesverkoper bij de tochtige deur op de oostkant aan de nodige calorieën, om 't vol te houden, want het was er behoorlijk koud.

In deze twee dagen komen er veel indrukken op je af, een praatje hier, een praatje daar, veel positieve geluiden, natuurlijk ook op- en aanmerkingen, maar daar leren we van en 't geeft ons weer denkwerk voor de volgende keer.

Jammer, dat de politie wat al te streng haar plicht deed met het uitdelen van bekeuringen. Medewerkers aan de markt werden flink afgestraft en een opmerking uit het publiek, "nou, dat is de laatste keer" was begrijpelijk. Met meer samenspraak en samenwerking moet hier toch een oplossing voor te vinden zijn.

Aan het eind van de tweede dag, als iedereen voldaan en moe het laatste uur ingaat, komt daar ineens nog het slottoneel met het zangkoor op het podium. Dankzij dit koor en dankzij de kerstliederen, die zij zingen, straalt de Kerstmarkt nog een kerstgedachte uit naar alle zijden. Het publiek zingt of neuriet in grote getale mee en er ontstaat een heel bijzondere sfeer in deze mooie omgeving en plotseling denk je dan: "dit is de allermooiste kerk", deze kerstmarkt moet hier blijven !

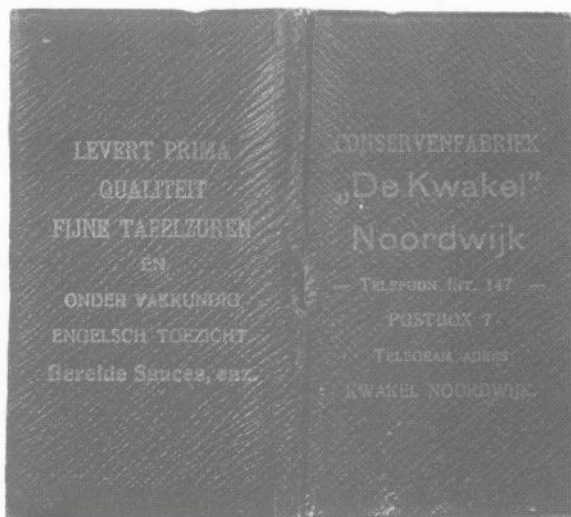
GROENTEDROGERIJEN IN NOORDWIJK

Zoals te verwachten was kwamen er bij de redactie reacties binnen over het artikel betreffende de groentedrogerijen de Kwakel en Pador in Kernpunten 26. Zij zijn kennelijk nog niet helemaal vergeten. Leo van der Meer schreef zijn bevindingen voor ons op.

Leo van der Meer, met aanvullingen van Wim Hekkens

"Bij mijn speurtocht naar het bloembollenverleden van Noordwijk kwam ik in het boek: De Nederlandse Landbouw in het tijdvak 1813-1913, Directie van den Landbouw te 's Gravenhage, Gebr. J. en H. van Langenhuisen" de volgende aantekeningen tegen:

"In Noordwijk bestond in dien tijd (1809) de industrie van het drogen van groenten volgens een methode, 70 jaar daarvoor uitgevonden door Cornelis Stegerhoek aldaar. Gedroogd werden tuinboonen, peulen, doperwten, snijboonen en prinsesseboonen, welke groentesoorten alle in de omgeving werden geteeld; voorts artichokken uit Noordholland, en bloemkool. Ten dele werden deze gedroogde groenten in ons land verbruikt, voor een belangrijk deel echter ook naar Rusland en noordelijke landen en naar West Indië geëxporteerd.

Bij Noordwijk was eene uitgebreide cultuur van één tot drie-jarige aspergeplanten, welke behalve voor binnenlandsche aanplant, ook voor Frankrijk, Rusland en andere landen gekweekt werden.

Ook werden in Noordwijk behalve bloembollen ook geneeskrachtige kruiden geteeld, welke cultuur daar reeds sinds onheugelijke tijden bestond. Toch was zij in 1809 reeds aanmerkelijk in beteekenis achteruitgegaan, als gevolg van het toenemende gebruik van chemische geneesmiddelen. Van de 12 kweekers, die vroeger een heel goed bestaan in deze teelt vonden, was er in 1809 nog slechts een tweetal, dat zich speciaal met deze cultuur bezighield, over." (Groeneveld en Stegerhoek?)

Door de schaarse bronnen uit die tijd komen de gegevens uit het bovengenoemde boek weer uit de tweede hand, nl: Philipp Andreas Nemnich, licentiaat in de

foto onder ingestuurd door de familie Putman ; let op tekst: "weg met Troelstra" (op deur). Deze tekst leidt tot datering in 1897.

rechten te Hamburg bereisde in 1809 ons land en legde zijn reisindrukken vast in een werkje getiteld: "Original-Beiträge zur eigentliche Kenntniss von Holland." In het begin van de negentiende eeuw werden de Noordwijkse gedroogde groenten herhaaldelijk aangeprezen in prijsskranten van de Haarlemse bloemisten.

NOORDWIJKER

GETROCKNETE GEMEUSE.

Solche werden in geschlossenen blechernen Kisten versandt, in welchen sie sich sehr lang gut halten.

	Per 5 Unze.
Dicke Bohnen N ^o . 1 (grösse von kleinen Taubenbohnen). f	2. 25.
» 2	» 1. 50.
Pfluckerbsen » 1	» 2. 25.
» 2	» 1. 50.
Brechbohnen oder Salatbohnen	» 1. 50.
Schneidebohnen	» 1. 50.
Zuckererbsen	» 1. 60.
Kleine gelbe Wurzeln. (Möhren)	» 2. 00.
Zellery, Petersilie und Bohnenkraut	» 1. 50.

BEHANDLUNG.

Man wäscht die Gemüse erst ab, hiernach werden sie in nur so viel wasser gesetzt, als nöthig, um gehörig aufzuweichen. Ein litre Wasser auf eine Holländische Unze ($\frac{1}{10}$ kilogramme) Gemüse. Hiernach werden sie wie gewöhnlich zubereitet; doch mit nicht mehr wasser, als erforderlich, damit keine Feuchtigkeit abzugiesen ist. Die feine Kräuter werden nur abgewaschen gebraucht.

1 Unze ($\frac{1}{10}$ Kilogramme) ist für 2 oder 5 Unze für 12 Personen zureichend.

De heer W.A. Blokhuis had in de 2e helft van de 19e eeuw een groentendrogerij annex conservenfabriek, Anna geheten. In een van de eerste gidsen van Noordwijk werden de uitgebreide aspergevelden van de Firma Blokhuis nog als bezienswaardigheid genoemd.

Het zuurkoolcontract, zoals afgebeeld in het vorige nummer van Kernpunten, had een watzure nasmaak, want het schip, dat de eerste lading zuurkool naar Engeland zou vervoeren, werd getorpedeerd tijdens de overtocht.

Tot zover Leo van der Meer. Maar er was nog wat meer te vinden. In een artikel van E. van Gendt, Luit. Kolonel-Intendant, over "Het verduurzamen van levensmiddelen" in het tijdschrift

Eigen Haard (1890) wordt uitgebreid ingegaan op de conservering van niet alleen groenten maar ook rund- en varkensvlees, dat blijkbaar ook in de Noordwijkse drogerijen werd geconserveerd ten behoeve van het leger. Hieruit blijkt dat niet alleen drogen werd toegepast maar ook inleggen van groenten en inblikken van onder meer vlees. Hij schrijft dat voor het inleggen van groenten bij de firma Blokhuis grote cementen bakken aanwezig waren. Toch zal deze manier van innemen geen grote vlucht hebben genomen. De houdbaarheid is maar gering, vandaar dat drogen een beter alternatief was. Zowel de houdbaarheid als de smaak was, mits het drogen goed gebeurde, veel beter. Wel moest de gedroogde groente vóór de bereiding een nacht in water of melk worden gezet. Van Gendt zegt daarvan: 'Zij zijn gezonde voedingsmiddelen en nemen weinig ruimte in, terwijl de prijs lager gesteld kan worden dan voor die in bussen, flessen of potten verduurzaamd. Naar onze mening verdient deze wijze van verduurzamen vooral ook aanbeveling voor grote gestichten, armeninrichtingen, e.a.' Het drogen gebeurde meestal in een droogmachine die door Ryder was ontworpen nadat de groente was schoongemaakt en gesorteerd.

Blijkbaar in opdracht van het leger maakte men in Noordwijk ook rantsoenen voor soldaten klaar. In de keuken van de fabriek van verduurzaamde levensmiddelen te Noordwijk-Binnen die als illustratie bij het artikel van van Gendt is toegevoegd is duidelijk te zien dat ook vlees werd verwerkt. De beschrijving van het procédé is zo fraai dat wij u dat niet willen onthouden: *Nadat het vleesch genoegzaam bestorven is, wordt dat van den kop en den hals, de uierboorden en nierbedden, de lever, de long en andere ingewanden verwijderd, aangezien een en ander niet tot vulling der bussen gebruikt mag worden. Het overschietende wordt, na ontdaan te zijn van alle beenderen, vellen en pezen afgewogen in stukken van 1,25 en 0,375 KG. Na van zout en peper voorzien te zijn, wordt het in ene zoo gering mogelijke hoeveelheid water gedurende ongeveer 3/4 uur gekookt. Moet het vleesch bij gedeelten worden gekookt, dan geschiedt dit achtereenvolgens in het vleeschnat van het eerste gedeelte verkregen, nadat daaraan, zoo noodig, telkens een weinig water is toegevoegd.*

De bussen worden vervolgens gevuld, waarbij het vet zoo gelijkmatig mogelijk over alle bussen in verhouding tot haren inhoud wordt verdeeld. Verder worden de kleine overblijvende ruimten in de bussen aangevuld met het vleeschnat, dat inmiddels tot een

Fabriek van verduurzaamde levensmiddelen te Noordwijk-binnen: De keuken

zoodanig volume wordt ingedampt, dat het, in zijn geheel, tot aanvulling dier ruimten kan worden gebezigd.... De aldus gevulde bussen worden vervolgens van een deksel voorzien en deze daarop vastgesoldeerd. Daarna worden ze in een ketel (de zoogenaamde verduurzamer) geplaatst en een zekeren tijd aan een hoogen warmtegraad onderworpen. Hiermede is het werk der verduurzaming afgelopen.

Het was hierbij de kunst lang genoeg te verhitten dat de inhoud steriel was maar toch zo kort dat de kleur en de structuur van het vlees zoveel mogelijk behouden bleef. Blijkbaar verstonden de fabrieken in Noordwijk die kunst zodat het leger hen het vertrouwen schonk en de soldaat wiens oorlogsrantsoen bestond uit:

Verduurzaamde vleesch 0,30 KG

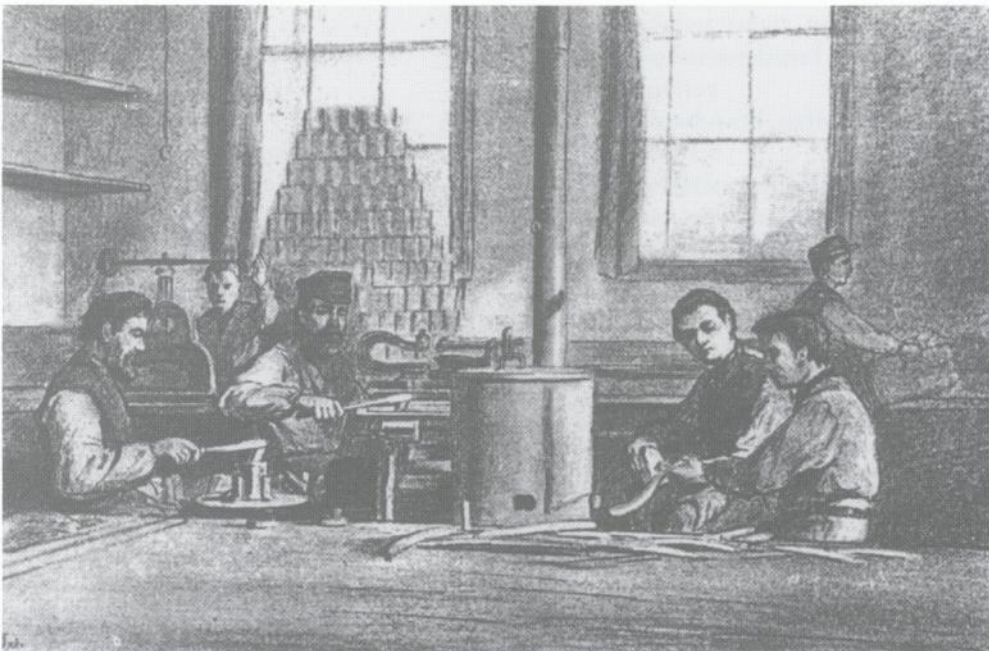
Verduurzaamde volksspijs 1 L

„ soep 1 L

bovendien 0,50 KG beschuit of 0,75 KG brood

daarvan bij gebrek aan ander voedsel met een gerust hart gebruik kon maken.

Dat de gedroogde groenten na de opkomst van andere conserveringsmethoden het moesten afleggen is niet verwonderlijk, waarom echter de kennis, ervaring en middelen die blijkbaar in Noordwijk aanwezig waren zijn verdwenen is mij niet duidelijk, daar de conserven industrie op andere plaatsen zich wel wist te handhaven en uit te breiden, zoals in het nabijliggende Leiden.

Fabriek van verduurz. levensmidd. te Noordwijk-binnen: Lokaal waar de blikken gemaakt en dichtgesoldeerd worden.

WANDELING DOOR DE KERK- STRAAT

G.W. Aten

Hoe heeft de vroegere Kerkstraat eruit gezien? Deze vraag stelde ik mij, toen ik samen met mijn moeder probeerde te komen tot een invulling van de rij winkels in de jaren omstreeks 1930. In huize Boreas (op Zee) werd de hiernavolgende lijst samengesteld. Er blijven nog vele vraagtekens over en de vraag aan U is, om deze lijst aan te vullen.

KERKSTRAAT van vóór en vlak na de oorlog.

vanaf de Bronckhorststraat richting Heilige Geestweg, rechterkant.

- ? , ijzer-gereedschapswinkel
- Taskin, behanger
- Marijt, speelgoed en steengoed (borden etc.)
- Westgeest, huisschilder
- Wijsman, hoedenwinkel
- Venselaar, olielampen etc.
- van der Meer, groentehandel
- van der Holst, boter en kaaswinkel
- Bohemen, groentewinkel (paard door de winkel naar de stal)
- ?
- ?
- Lüschen, stucadoorbedrijf
- Caspers, petten en hoeden/herenwinkel
- Caspers, drogisterij (bijnaam "Droge Manus")
- ? , kachelwinkel (smid ?)
- Valentgoed, speelgoedwinkel (later naar zee gegaan)
- van Dam, fietswinkel tevens sportzaak
- Rodenreys, broodwinkel
- ? , slagerij
- Knol, schoenenwinkel
- ? , kaas en boter, (boerderij er achter)
- Baalbergen, kleermaker (zat nog in echte kleermakerszit op tafel)

Vanaf de Heilige Geestweg richting Bronckhorststraat aan de rechterkant:

- Fornaren, sigarenwinkel
- Matho, kruidenierszaak
- ? , verzaak
- van Wetten, brandstoffen
- ? , schildersbedrijf
- Alkemade, timmerwerkplaats
- Flora van der Voort, drankwinkel.
- Tieman, herenkapper
- Choufour, dameskleden etc.
- ? , kachelwinkel
- ?
- ? , goud en zilversmid
- ? , cafe
- Westgeest, kolenhandel
- Vink, zaadhandel en export
- ? , slager
- van Reyzen, radiowinkel

Vanuit de Kerkstraat komende in de Bronckhorststraat zat vroeger banketbakker van der Lee ("mooi weertje vandaag", tevens was hij beroemd om zijn chocoladeschuimpjes !)

Zo ziet U, dat er toentertijd een drukke nering was in de Kerkstraat met ruim 40 winkels, zaken of bedrijven !

De wandelaars, beiden geboren Zeeërs, hebben hun geheugen laten knarsen, maar weten zeker, dat er "Binders" onder U zijn, die de Kerkstraat nog beter kennen en zouden dan ook graag Uw reacties willen ontvangen, opdat wij een zuiver plaatje kunnen maken van de toenmalige Noordwijkse "Kalverstraat", de Kerkstraat van Noordwijk Binnen.

Reacties gaarne aan de redactie!

Kadastrale kaart uit 1909

Kegelen, clinckerts ende Kerckstraet.

H.A. Schelvis

Bij een onlangs als nostalgisch bedoelde wandeling door de Kerkstraat werd het jeugdsentiment wreed verstoord door de verwaarloosde en rommelige indruk die deze buurt op ons maakte. Onwillekeurig ging de gedachte terug naar vroeger en daarmee naar een in het Noordwijkse gemeente archief gelezen document, waarin uitvoerig beschreven staat hoe diezelfde Kerkstraat in de jaren 1612 tot en met 1614 voor het eerst bestraat is geworden.

Het stuk vangt aan met:

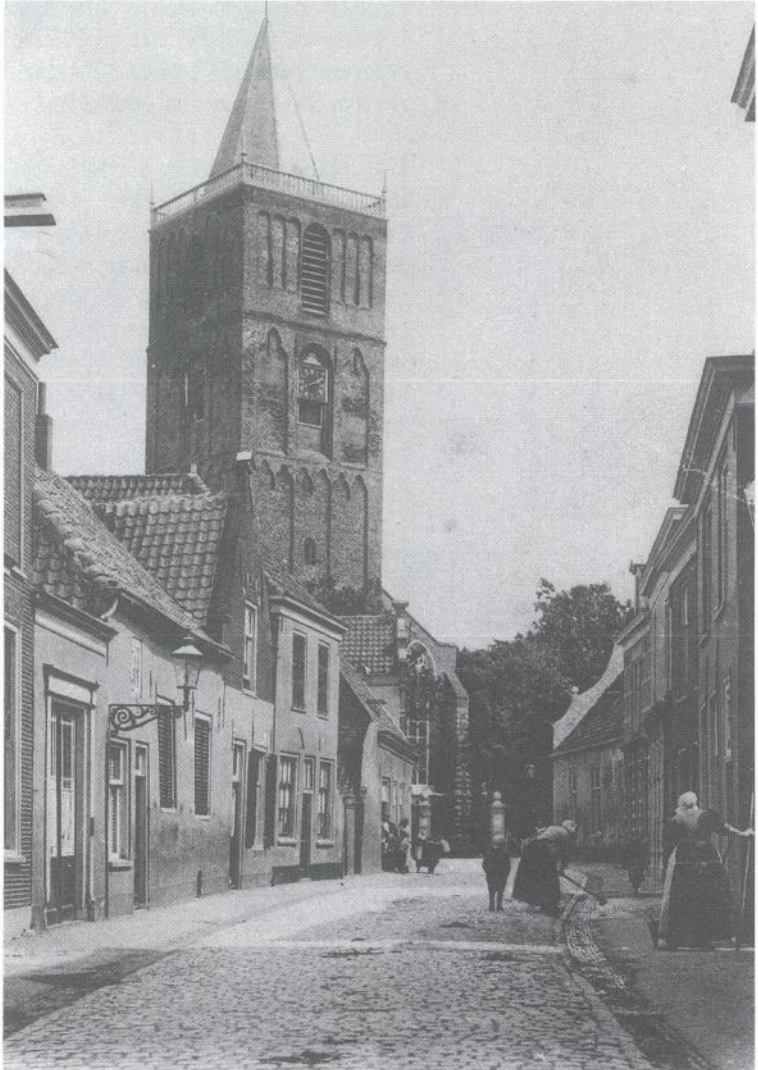
“Reckeninge die gedaen wert bij de gesworens van de heerlicheijt ende dorpe van Noirtwijck van den jaren XVI^c twaelff, derthien ende veerthien, van de handelinghe ende administratie bij hun luijden respectivelijcken gedaen ende gehadt in’t maecken ende plaveijen van de Kerckstraet op’t versouck van de gehuijsden ende geerffden in de voirsz. Kerckstraet.”

Het is dus duidelijk dat het initiatief tot bestrating is uitgegaan van de bewoners der straat; bewoners die de modderpoelen, puinhopen en andere vervuiling meer dan zat waren. Wie plannen maakt moet beginnen met het verzamelen van de financiële middelen die voor het uitvoeren van dergelijke plannen nu eenmaal noodzakelijk zijn. Het toenmalige dorpsbestuur zegde toe, dat een kwart van de kosten ten laste van het dorp zouden komen, terwijl de gehuisden en geerfden, ofwel de aan de Kerkstraat grenzende huis- en grondeigenaren voor het resterende deel zorg moesten dragen. Jonker Arent van Scherpenzeel, heer van Offem, leende het dorp een bedrag van 600 gulden, waarvan de aflossing nog jaren lang terug keert in de respectieve Dorpsrekeningen. De Kerkstraat wordt vervolgens opgemeten door de “ghesworen lantmeter Jan Pietersz. Dou”, die vaststelt dat de straat 106 roeden en 3 voeten lang is, wat overeenkomt met 400,2 meter, tenzij een andere dan de Rijnlandse roede van 3,767 meter werd gebruikt. Het is niet duidelijk of er een begroting is opgesteld, vermoedelijk wel, want de gehuisden worden in de kosten aangeslagen voor precies 1 gulden per strekkende voet waarmee hun huis of erf aan de Kerkstraat gelegen is. Gezamenlijk moeten zij een bedrag van iets meer dan 1274 gulden opbrengen, terwijl de Kerkstraat 1275 voeten lang is. Grootste contribuant is het Gasthuis met 110 gulden, welk bedrag door de abdijs van Leeuwenhorst, als eigenaresse van het Gasthuis, betaald moet worden. Lenert Lenertsz. is goed voor 55 gulden, hier vermeld omdat dit een voorvader is van verscheidene nu nog te Noordwijk wonende families Van der Plas. Als neringdoende Kerkstraters komen verder voor 2 lijndraiers, 2 bakkers, een gorter, metselaar, stoeldraaier, wever, kuiper, hoedemaker, vettewarier (olie en vetten), mandemaker en schoenmaker. Huibert van der Houve, in 1602 genoemd als baljuw van Noordwijk, bezat een herberg staande op de hoek van de Kerkstraat - Heiligengeestweg, welks vroeger bestaan voor het nageslacht bewaard wordt door een aldaar geplaatste gevelsteen met de tekst “Myn Oude stont voor my reeds 1607. Verval van Kraght nam hem, toen ick kwam, wegh uit ‘t leven. Wort ick als hy so out. Dan segth men nae 3 eeuwen. Dat ick ben wel ghebouwt”

De Molensteeg, beter bekend als de Tramsteeg, was toen 7,5 voet of 2,35 meter breed, waarbij een greppel was inbegrepen. De kosten van het bestraten werden nauwkeurig gespecificeerd, waaruit een aantal belangwekkende gegevens zijn te vinden. De aankoop van de stenen, onderverdeeld in “kegelen” (kiezelsteen ofwel kinderhoofdjes) en “klinckertsteen” (baksteen) komt uit op een bedrag van 1117 gulden 19 stuivers en 12 penningen. De kinderhoofdjes werden geleverd door zekere Lolle Tijtes uit Leiden, die blijkens een aantekening niet volledig vertrouwd werd aangaande het aantal in tonnen geleverde kegels, terwijl de klinkers afkomstig waren van Adriaen Stalpart die te Katwijk een steenoven bezat. Straatmaker Pieter Adriaensz. had het werk aangenomen voor 2 gulden per strekkende roede en kreeg voor de uitvoering 212 gulden en 13 stuivers, terwijl de aanvoer en levering van schoon zand een bedrag van 106 gulden vergde. De straatmakers, opperlieden, puinruimers en dorpsbestuurders zaten daarbij niet op een droogje, want aan bier en andere verteringen werd 89 gulden 17 stuivers en 8 penningen opgemaakt, waarvan iets minder dan de helft in de herberg van Van der Houve werd besteed. Met bijna 90 gulden komen de teerkosten dus op 5 procent van de totale uitgaven.

Het vervoer der stenen per schip kwam op ruim 86 gulden te staan en dat per wagen op ruim 53 gulden. Voeg daarbij nog de 34,5 gulden voor de afvoer van puin en aarde, met welke arbeid 2 personen 34,5 dag zijn bezig geweest, dan is wel duidelijk dat de transportkosten eveneens een groot deel van het budget opslokte. De opperlieden, die een daggeld ontvingen van 12 stuivers, ontvingen voor hun werkzaamheden 41 gulden en aan reparatie van kruiwagens en hamerstelen werd nog eens 5 gulden besteed. De landmeter mocht een bedrag van 11 gulden toucheren, de bode voor het rondbrengen van de aanslagen en het innen van de gelden 25 gulden, terwijl aan administratie een bedrag van 9 gulden en 18 stuivers werd besteed. Ter hoogte van de Molensteeg moest ook nog een heul (duiker) worden vernieuwd, waarvan de uitvoering aan materiaal en arbeid een som van 19 gulden 7 stuivers en 8 penningen bedroeg. In de Kerkstraat bevond zich dus een greppel die dwars door de straat liep en wel ter plaatse van de Molensteeg. Voor een nauwkeurige berekening van het aantal te gebruiken stenen werden twee roeden straat opgebroken en vervolgens opnieuw bestraat en daar moest nog eens 4 gulden voor worden betaald. Als laatste post wordt 1 gulden en 2 stuivers aan reiskosten opgevoerd en wel 2 tochtjes naar Leiden, zodat een retour op 11 stuivers neerkomt. Waarna de balans voor het bestraten van 400 meter Kerkstraat een bedrag van 1818 gulden 2 stuivers en 10 penningen uit het telraam rolt. Aan inkomsten (inclusief de lening van 600 gulden) was een som van 1874 gulden 3 stuivers en 4 penningen geïnd, zodat een batig saldo van goed 81 gulden overbleef. Overigens een fictief overschot, want als op 18 juni 1618 de rekening in de kerk wordt afgesloten staat er bij de gehuisden nog ruim 172 gulden aan vorderingen uit. Over welke breedte de Kerkstraat toen van bestrating is voorzien staat niet vermeld. Veel kan het niet zijn, want de toen gebruikte rooilijn verschilde weinig tot niets van de huidige situatie. Voor de huizen en erven liep aan beide zijden een voetpad, welke paden van de straat werden gescheiden door een goot of greppel. Deze greppels functioneerden als afvoerkanalen voor hemelwater, zeg maar de riolering. Veel breder dan een roede zal het bestrate deel dus niet geweest zijn. De rekening werd tenslotte ondertekend door de baljuw Pieter Dirkszoon van Adrichem, schout Johan van Heusden en nog 28 andere gebuijren van Noordwijk.

Voor de tegenwoordige bewoners en betrokkenen die de Kerkstraat een warm hart toedragen, valt te hopen dat binnen niet al te lange tijd een eveneens sluitende begroting zal worden opgemaakt, bedoeld voor een grondige renovatie van dit historische deel van Noordwijk. Bij de viering van het 4^e bestratings eeuwfeest zal het dan weer plezierig wandelen en winkelen zijn in de nu wat aan verkalking lijdende slagader van Noordwijk Binnen.

N.B. Gegevens afkomstig uit Gemeente Archief Noordwijk, inv. nr. 605.

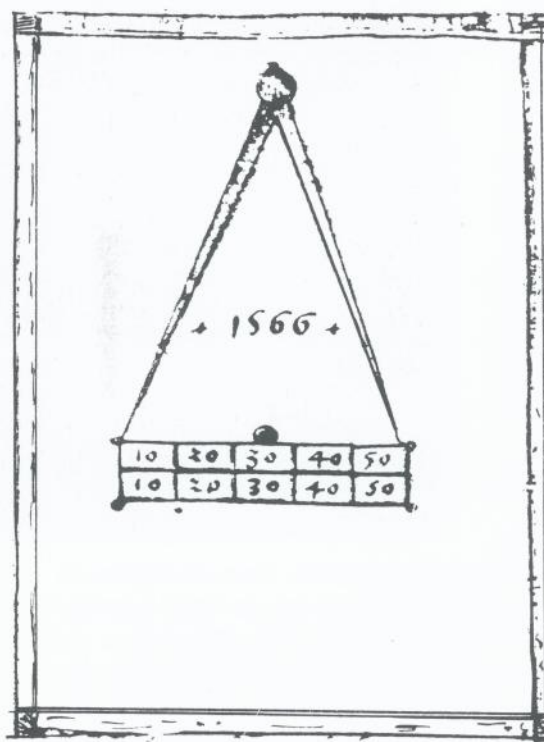

KADASTER (1)

D.J. den Haan

In een geordende samenleving, is de behoefte aanwezig om te registreren en te rubriceren, dit in tegenstelling met de manier, waarop het veelal vroeger placht te gaan - namelijk zo weinig mogelijk vastleggen. Nu was het weliswaar zo, dat er wel werd geregistreerd, maar "de registratie" zoals wij die vandaag de dag kennen, dateert pas feitelijk van begin vorige eeuw. Eigenlijk zou je kunnen stellen, dat registreren een soort boekhouding is, die als bewijs kan dienen. Denk bijvoorbeeld eens aan de burgerlijke stand. De data van geboorte en overlijden kunnen hieruit geput worden, en het heeft het bijkomstige voordeel, dat men leerplichtigen en dienstplichtigen kan oproepen op de daarvoor geldende leeftijd. Zo kon het dus voorkomen, dat bezitters van verschillende rechten te boek werden gesteld en hun rechten en plichten werden geregistreerd.

Het Kadaster heeft in de hedendaagse maatschappij de duidelijke functie meegekregen, met name in zaken van publiekrechtelijke aard (alhoewel het instituut Kadaster per 1 mei 1994 werd geprivatiseerd) te weten: ruimtelijke ordening, ruilverkaveling, belastingheffing, stemrecht bij waterschappen en, als het moet, onteigening. Zo kan men dus te weten komen hoeveel woningen er in een bepaalde plaats aanwezig zijn, of hoeveel percelen er beschikbaar zijn voor weiland etc. De grond is als bron van voedselproductie en als drager van behuizingen en bedrijfsgebouwen wel de meest begerenswaardige zaak. Al spoedig zou dan ook blijken, dat de grond bij uitstek geschikt was om als belastingsobject te dienen - de zogenaamde verponding (de eerste functie van het Kadaster).

Het verzamelen van gegevens was dus bittere noodzaak, immers om belastingheffing te creëren diende men ook de verschillende oppervlakten van de gronden te weten. Al lange tijd bleken er registers te zijn vervaardigd. Deze registers werden ook "registers van verponding" genoemd, die werden samengevat in kohieren. Herziening van deze registers had ten tijde van de Republiek herhaaldelijk plaats, waardoor men tot een betere boekhouding kon komen. Een groot probleem voor deze betere registratie vormde echter de moeilijkheid, dat men niet ieder stuk grond had geregistreerd en vooral ook niet de grootte ervan wist. Achteraf gezien bleek dit systeem dus niet optimaal te functioneren. Pas de Franse overheersing bracht een afdoende oplossing.

Het duurde tot 1808, voordat op goed georganiseerde wijze de opmeting van de grondeigendommen en de schattingen daarvan op gang kwamen, volgens een door Keizer Napoleon gegeven bevel. Wel was het gelukt in 1799 in elk arrondissement (onderafdeling van een departement = provincie) een hypotheekbewaring te laten functioneren. Daar werden de eigendommen, andere zakelijke rechten (erfpacht, vruchtgebruik, opstalrecht etc.) en hypotheekaangetekend. In de eerste plaats met het doel de staat in de gelegenheid te stellen belasting te heffen bij elke verandering in de rechtstoestand van het onroerend goed. In de tweede plaats met het doel het rechtsverkeer in onroerend goed in

goede banen te leiden.

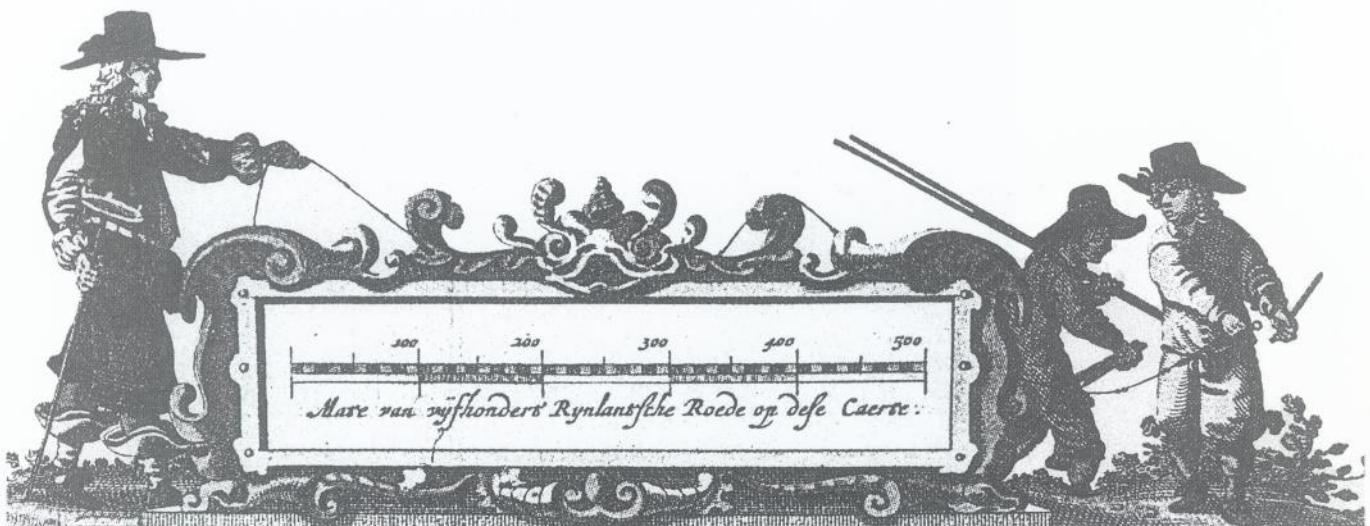
In 1810 werd Nederland bij Frankrijk ingelijfd en werd hier de Franse wetgeving, waaronder die op hypothecair en kadastraal gebied, van kracht. Een uitvloeisel hiervan was het keizerlijk bevel van 1811 tot opmeting en schatting van de grondeigendommen naar Frans model. Het eerste werk tot opmeting van het land, geschiedde gemeentegewijs, in volgorde bepaald door de "prefect" van het departement, die in zijn rayon het oppertoezicht had.

Vanaf die tijd kon men hier te lande profiteren van een volledige wetgeving, die in Frankrijk bij aanvang van de 19e eeuw tot stand was gebracht en in Holland werd afgekondigd op 1 Januari 1812; de zogenaamde Recueil Méthodique de Lois, Décrets, Reglements Instructions et Décisions sur le Cadastre de la France.

De uitvoering en vervaardiging voor het Kadaster vond plaats door landmeters, die weer onder toezicht stonden van de ingenieur-verificateur. De eerste taak bestond uit het vaststellen van de gemeentegrens. Een commissie, bestaande uit de burgemeester, aanwijzers en burgemeesters uit de belendende gemeenten maakten een tocht langs de gemeenschappelijke gemeentegrens. De landmeter maakte van deze grens een schets en een "proces verbaal van gemeentegrens" werd goedgekeurd en ondertekend. De originelen hiervan, veelal nog in het frans gesteld, berusten bij het Kadaster.

Deze kadastrale kaart uit 1909 waarop o.a. de pijpenbuurt, hoort bij het artikel op de volgende pagina.

Voorstraatherinneringen

De Pijpenbuurt van rond de jaren twintig-dertig

J. Kouwenhoven

e lezer zal het meteen opvallen, dat de beelden op dit blad niet corresponderen met de bovenstaande titel. Inderdaad is de heer Kouwenhoven even afgeweken van

zijn koers door de Voorstraat en is beland op de Heilige Geestweg (zie ook kaart op de vorige pagina).

Dit, uit een ansichtkaart uitvergroot stukje Dorpskern, werd in de volksmond de Pijpenbuurt genoemd. Het poststempel van het origineel dateert van 1916.

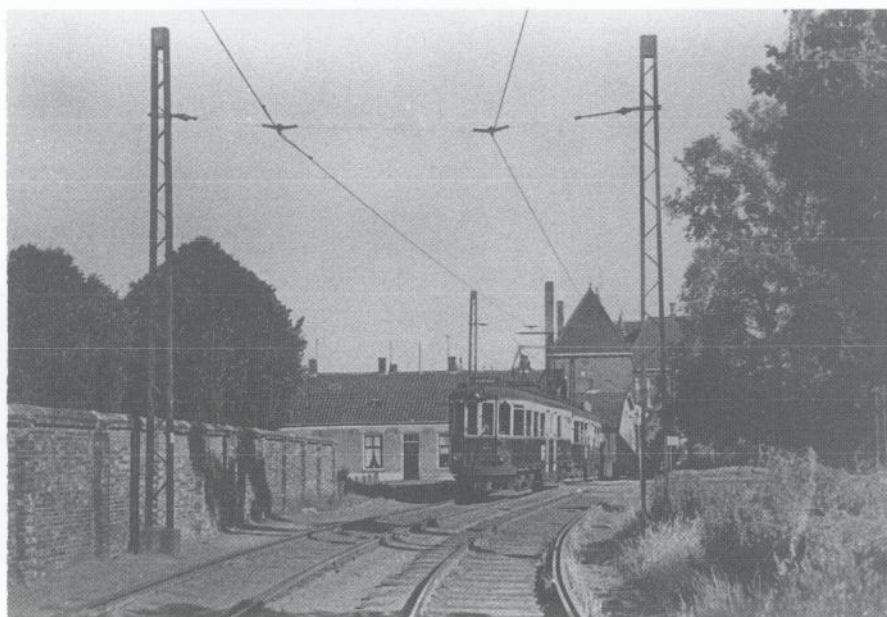
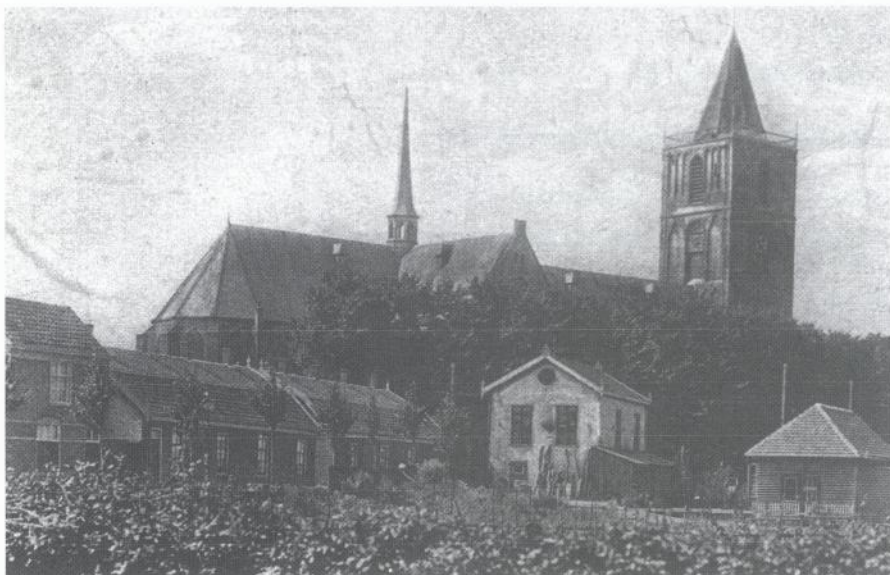
De gehele huizenrij links is tot aan de na-oorlogse afbraak praktisch ongewijzigd gebleven. Het hogere huis geheel links werd tot na 1945 bewoond door de familie Busscher en het houten gebouwtje geheel rechts was destijds in gebruik als ziekenbarak en werd in latere jaren bewoond door het gezin Groenewoud.

Achter dit huis ziet u de bij de blauwe tram behorende palen voor de elektrische bedrading. Aan de bollenschuur (midden) heeft de hr. Kouwenhoven geen herinneringen meer en deze zal dan ook wel vele jaren geleden verdwenen zijn.

Achter genoemde huizen, bevond zich nabij het raadhuis in de zelfde richting als de Pijpenbuurt ook een rijtje woningen, waarvan de foto met de Heilige Geestweg overstekende tram een glimp laat zien. Van hieraf rijdt de tram op eigen baan, ("toegang tot den spoorweg verboden", stond er) naar de halte Zeestraat/hoek Molenstraat. De muur links begrenste de tuin van het oude St. Jeroengesticht, thans Huize St. Jeroen.

Rechts bevinden zich nu dus de Kuip en de Digros.

In één van de volgende Kernpunten zwaait de hr. Kouwenhoven weer terug de Voorstraat in.

De Lindensnoei

Om de vier jaar is het nodig lei-linden terug te snoeien naar de gevormde "stoel". (de verdikking die ontstaan is door het regelmatig terugsnoeien op de zelfde plek)

G.W. Aten

Deze snoeiwerkzaamheden moeten worden uitgevoerd, omdat anders de bomen topzwaar zouden worden en de "stoelen" zouden afbreken.

Het is vooral van groot belang, dat jonge bomen op dezelfde manier behandeld worden als de oudere exemplaren om uniformiteit te krijgen. U zult dan ook zien, dat de jonge bomen zoveel mogelijk op gelijke hoogte worden weggenomen. Sommige van die bomen zien er nu erg kaal uit, maar geen zorgen, zij kunnen er heel goed tegen en zullen dat de komende jaren duidelijk laten zien.

Van de oudere bomen zullen ook enkele "stoelen" verwijderd moeten worden, omdat ze een gevaar vormen voor het verkeer. Deze vaak holle, door ziekte aangetaste boomarmen, zullen na eliminatie meer licht en groeiruimte geven aan de resterende gezonde takken.

Het is een hele klus ! Als je zo naar boven kijkt en al die takken ziet staan, dan krijg je best respect voor de spierkracht, (ondanks de pneumatische scharen), en de polsen van de bomen-specialisten van de afdeling Groenvoorziening van de Gemeente.

Je moet ook beslist geen hoogtevrees hebben om in dat wiebelende bakje te moeten staan werken. Het is fijn te weten, dat er nog mensen zijn, die met veel liefde en vakmanschap onze geliefde en markante linden onderhouden en verzorgen.

“De Duin- en Bollenstreek beschreven”

Door een groep van historici onder leiding van de historisch geograaf Jan Beenakker werd de ‘Bibliografie van de Bollenstreek’ gerealiseerd. Beschreven zijn ongeveer 2800 titels van publikaties in deze regio. Een bruikbaar werk voor allen die historisch onderzoek (willen) doen in deze streek: (amateur-)historici, historisch-geografen, genealogen en allen die interesse hebben voor de historie van deze omgeving.

*Kaart van Beeldsnijder
(16e Eeuw)*

Verkrijgbaar bij diverse boekhandels in de regio.

